

Miten voidaan ehkäistä nuorisoriikollisuutta ja lisätä turvallisuutta nuorten arjessa?

Nuorten puntaroivan kansalaispaneelin suositukset

25.5.2026

Miten nuorten kansalaispaneeli toteutettiin?

Nuorten puntaroivassa kansalaispaneelissa **16–24-vuotiaat nuoret** keskustelivat nuorisorikollisuuden ehkäisystä ja turvallisuuden edistämisestä nuorten arjessa.

Paneeliin kutsuttiin **30 satunnaisotannalla valittua nuorta** eri puolilta Suomea.

Paneelin **kolmeen tapaamiseen ja Digiraati-keskusteluun** osallistui yhteensä 22 nuorta.

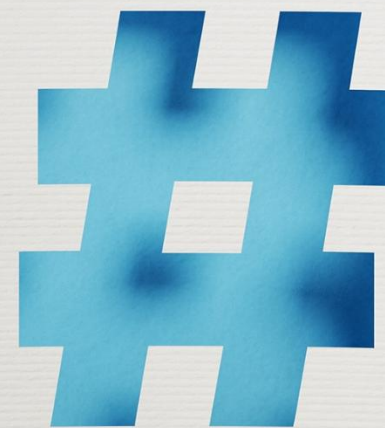
Paneeli toteutettiin **maaliskuussa 2026**.

Nuorille toimitetussa taustamateriaalissa sekä paneelin ensimmäisessä tapaamisessa nuorille kerrottiin taustatietoa seuraavista aiheista:

- toimenpideohjelma nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi vuosille 2024–2027 sekä rikosentorjunnan keinot
- nuoren kokemusasiantuntijan ajatuksia nuorisorikollisuudesta ja siitä irrottautumisesta
- nuorten näkemyksiä väkivallasta ja kiusaamisesta vuonna 2025 järjestetyssä digiraadissa
- nuorten ryhmiin kuulumisen tärkeydestä rikollisuuden ehkäisemisessä
- sovittelu rikosten ja riitojen ratkaisun keinona.

Kysymykset, joista paneelissa keskusteltiin

- Miten nuorisoriikollisuutta ja nuorten konflikteja (rikoksia/riitoja) pitäisi ehkäistä?
- Miten rikoksiin voidaan puuttua ja nuoria tukea mahdollisimman aikaisessa vaiheessa?
- Mitä nuoret itse voivat tehdä? Mikä auttaisi nuoria toimimaan?
- Mitä aikuiset nuorten arjessa voivat tehdä nuorisoriikollisuuden ehkäisemiseksi ja nuorten arjen turvallisuuden lisäämiseksi?

Miten paneelin keskustelujen tuloksia on tarkoitus hyödyntää?

Paneeli laati suositukset, joita hyödynnetään nuoriso- ja jengirikollisuutta ehkäisevän ja torjuvan **toimenpideohjelman toteuttamisessa ja jatkokehittämisessä**, myös seuraavaa hallituskautta varten.

Lisäksi suosituksia hyödynnetään oikeusministeriön yhteydessä toimivan **rikoksentorjuntaneuvoston seuraavan toimikauden suunnittelussa** sekä muissa kansallisissa ohjelmissa soveltuvin osin.

Nuorten kansalaispaneelin suositukset

Tunnetaidot, empatia ja kaikkien kanssa toimeen tuleminen ovat tärkeitä

- **Vahvistetaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja.** Opetetaan konfliktinratkaisua, tuetaan empatiaa ja vastuullista käyttäytymistä. Tunnetaitojen ja empatiakyvyn opetusta sekä syy-seuraussuhteiden ymmärrystä pitää lisätä sekä koulujen opetussuunnitelmassa että opettajien koulutuksessa.
- **Aikuisten pitäisi kohdata nuoret ilman ennakko-odotuksia.** On tärkeää, ettei ketään leimata esimerkiksi taustan, asuinpaikan, uskonnon tai etnisen taustan perusteella.
- **Aikuisten on tärkeää uskaltaa pitää kiinni rajoista.** Kiusaamiseen pitää puuttua ja suhtautua vakavasti. Puuttuminen voi tapahtua esimerkiksi kasvatuskeskustelujen kautta. Oleellista ei ole vain puuttua ja käsitellä yhtä yksittäistä tapahtumaa vaan pitäisi käsitellä myös sitä, millaisia vaikutuksia kiusaamisella on kiusatulle.
- **Nuorten ja lapsiperheiden arjen tukeminen ja ennakoiva työ on tärkeää.** Aikuiset tarvitsevat tukea rajoista kiinni pitämiseen.
- **Aikuisilla pitää olla aikaa nuorille,** että nuoret kunnioittaisivat heitä.
- **Nuorten kanssa työskenteleville, esimerkiksi opettajille, tarvitaan osaamista ja koulutusta** näihin teemoihin.

Perusteluja

Tunnetaidot, empatia ja kaikkien kanssa toimeen tuleminen ovat tärkeitä

Rikollisen käyttäytymisen ja väkivallan taustalla on usein paha olo. Ihmiset ajautuvat tekemään rikoksia eri syistä. On tärkeää oppia käsittelemään omia tunteita ja helpottamaan omaa oloa rakentavalla tavalla.

Tunnetaitojen harjoittelemista tarvitaan kaikissa lapsen ja nuoren kehitysvaiheissa. Jos niitä ei opita nuoresta asti, siitä tulee myöhemmin vaikeampaa.

Vielä kouluikässäkin tarvitaan oppimista ja tukea tunnetaitoihin. Tunnetaitojen käsittely sopisi esimerkiksi äidinkielen opetukseen, jossa pohditaan retoriikkaa ja sitä, miten tuot itseäsi ja omia näkemyksiä esiin. Teema sopii myös yhteiskuntaoppiin ja terveystietoon ja lukiossa psykologian opetukseen.

Nuorilla on kokemuksia, että kiusaamiseen ei aina puututa tai sitä vähätellään. Tilanteet on helpompi selvittää, kun ne ovat tuoreita. Siksi on tärkeää puuttua kiusaamiseen ja muihin ongelmiin heti.

On tärkeää, että syitä kiusaamisen tai ongelmallisen käytöksen takana ymmärretään. On myös tärkeää, että asioista puhutaan niiden oikeilla nimillä – esimerkiksi kiusaaminen on vähättelevä sana, ja pitäisi puhua väkivallasta tai henkisestä väkivallasta.

Lasten ja nuorten kanssa pitäisi keskustella ja auttaa heitä ymmärtämään syitä, miksi muita pitää kohdella hyvin.

Opettajien tehtävä on hyvin laaja. Samalla kun pitäisi opettaa, pitäisi puuttua kiusaamiseen ja käytökseen. Siksi olisi tärkeää, että kouluissa olisi myös tällaiseen koulutettuja ohjaajia.

Sovittelusta tarvitaan lisää tietoa

- **Sovittelusta pitäisi kertoa nuorille lisää** – kohderyhmänä kaikki nuoret.
- **Myös koulumaailmassa voisi hyödyntää enemmän ulkopuolisia sovittelijoita.**

Perusteluja

Sovittelusta tarvitaan lisää tietoa

Sovittelu on hyvä ratkaisu tilanteisiin, joissa tarvitaan ulkopuolista tahoa konfliktien selvittämiseen niin, ettei vaihtoehtona ole oikeusprosessi tai muu vastaava.

Sovittelun tärkeys on siinä, ettei nuori koe sitä rangaistuksena. Rangaistuksen pelko saa usein nuoren hiljenemään eikä hän näin ollen uskalla tuoda itse asioita esiin. Ulkopuolisesta sovittelijasta voi olla apua myös koulussa, koska joskus haasteita on myös opettajien ja oppilaiden välillä.

Sovittelusta on puhuttava nuorille lisää, sillä vaikuttaisi siltä, että monelle nuorelle sovittelu on vierasta aluetta eikä olla varmoja siitä, mitä se tarkoittaa tai missä tilanteissa sitä voisi hyödyntää.

Sovittelu ei ole nuorten keskuudessa kovin yleinen tai ymmärretty aihe. Esimerkiksi paneelin kaikki osallistujat eivät oikeastaan tienneet, mitä sovittelu käytännössä tarkoittaa, miten siihen voi hakeutua tai missä se tapahtuu. Tästä voisi päätellä, että sovittelu aiheena ei tavoita nuoria.

Sovittelun tietoisuutta nuorten keskuudessa voitaisiin lisätä esimerkiksi kouluissa yhteiskuntaopin tunneilla tai muuten aiheeseen sopivalla tunnilla. E erityisen tärkeää olisi tuoda esiin, millaisissa tilanteissa sovittelu toimii eli tuodaan esiin käytännön esimerkkejä. Myös nuorisotyön ja somekanavien kautta voitaisiin levittää selkeästi ja ymmärrettävästi tietoa aiheesta.

Sovittelu opettaa vastuuta ja empatiaa, vähentää rikosten uusimista ja riitojen kärjistymistä.

Tietoa ja saavutettavuutta pitäisi lisätä nuorten arjessa, jotta nuoret tietävät mahdollisuudesta ja osaavat sitä käyttää.

Sosiaalinen media

- **Lisätään ymmärrystä somen vaikutuksista**, esimerkiksi koulussa peruskoulun yhteiskuntaopin opetuksessa tai lukiokurssin muodossa. Kouluissa voisi olla laaja-alaista mediakasvatusta, joka kulkee läpi kouluajan. Koko kouluajan on tärkeä käydä läpi somen käyttöä.
- **Tarjotaan lyhyitä materiaaleja ja tietoiskuja vanhemmille ja kasvatustalan ammattilaisille** siitä, mitä haitallisia somehaasteita tai -ilmiöitä on liikkeellä. Näin aikuiset paremmin tunnistavat, miten some toimii ja mitä asioita siellä on läsnä.
- **Nuorille pitää tarjota tukea ja tietoa sosiaalisesta mediasta irtautumiseen**. Heille kannattaa myös välittää tietoa sosiaalisen median haitoista ja addiktoivuudesta.
- **Nuorille pitää opettaa sosiaalisen median vastuullista käyttöä ja haitallisen somesisällön tunnistamista**. On myös tärkeä kehittää keinoja siihen, kuinka haitallisesta tai laittomasta somesisällöstä ilmoitetaan moderaattoreille tai poliisille.
- **Somealustoille tarvitaan tekoälyavusteista tehokasta sisällön suodatusta** (esim. väkivalta, kiusaaminen, päihteet).

Perusteluja

Sosiaalinen media

Somessa altistuu usein asioille tai kommenteille, jotka voivat aiheuttaa ongelmia; esimerkiksi väkivaltavideot ja vihapuhe leviävät siellä helposti. Väkivallalle altistuminen on yleisempää kuin koskaan, ja some normalisoi sitä.

Somesta otetaan ideoita ja muiden tekemisiä kopioidaan helposti. Anonyymius mahdollistaa kiusaamisen somessa, kun toisen reaktiota ei nähdä suoraan. Sekä raaka sisältö että mahdollisuus anonyymiteettiin voivat heikentää empatiakykyä.

Nuoret pääsevät käsiksi nettiin, vaikka sitä yrittäisi estää. Heille on annettava raamit, joiden puitteissa nuoret voivat tehdä omat järkevät päätöksensä. Tulevaisuudessa kiusaamisen ja haitallisen käytöksen vähentäminen edellyttääkin vahvoja sometaitoja ja kriittistä ajattelua. Vastuullinen toiminta opitaan harjoittelemalla ja tietoisuuden lisäämisellä.

Esimerkiksi addiktoitumisesta ja turtumisesta tietynlaisille somesisällöille pitäisi kertoa nuorille. Kun nuorille opetetaan jo varhain vastuullista viestintää, tunteiden tunnistamista ja toisten kunnioittamista myös verkossa, hyvä käytös voi muodostua pysyväksi tavaksi.

Myös aikuisten tietoisuutta somen haittavaikutuksista ja siellä liikkuvista haitallisista sisällöistä pitää lisätä. Aihetta voitaisiin käsitellä esimerkiksi vanhempainilloissa.

Nuoret pystyvät itse vaikuttamaan somen turvallisuuteen ja yhteisöllisyyteen pienillä arjen teoilla: ei kiusata, ei levitetä haitallista sisältöä, kannustetaan ja tuetaan kavereita sekä tehdään turvallisia valintoja ja pidetään taukoja somesta.

Usein nuoret käyttävät sosiaalista mediaa ennen kaikkea siksi, ettei heillä ole muuta tekemistä tai kavereita sosiaalisen median ulkopuolella. Siksi nuorille on tärkeää järjestää mielekästä tekemistä esimerkiksi harrastustoiminnan muodossa, maaseudun ja kaupungin erilaiset mahdollisuudet huomioiden.

Tarvitaan turvallisia aikuisia arkeen

Lisätään luotettavia aikuisia ja matalan kynnyksen tukea:

- **Tuodaan kouluun helposti lähestyttäviä aikuisia** (esim. nuorisotyöntekijät, sosiaalipalvelut), jotka olisivat hyvin kaikkien tiedossa.
- **Liikkuvat tai jalkautuvat palvelut** voivat tukea koulun resursseja ja tuovat nuorisopalveluita tutummaksi.
- Varmistetaan myös, että palveluilla on **tarpeeksi resursseja**.
- **Mahdollistetaan enemmän toimintaa vapaa-ajalla** esim. nuorisotilojen ja etsivän nuorisotyön kautta.
- **Lisätään tietoa anonyymipalveluista** (kriisipuhelin, chat) ja **nuoriso- ja sosiaalipalveluiden yhteystiedoista**.
- **Koulujen resursseista ei pitäisi leikata enempää**.

Perusteluja

Tarvitaan turvallisia aikuisia arkeen

Koulu on isossa roolissa nuoren elämässä ja aikuiset siellä ovat mahdollisesti ensimmäisiä, jotka huomaavat nuoren muuttuneen käytöksen, vaihtuneen kaveriporukan tai heikentyneen koulusuoriutumisen. Aikuisten kouluissa pitäisi siksi olla helposti lähestyttäviä ja aidosti kiinnostuneita nuoresta.

Tällä hetkellä kuitenkin puhutaan oppilaitoksissa olevien opettajien jatkuvasta kuormituksesta ja resurssivajeesta. Yhdellä aikuisella saattaa olla liian paljon hoidettavaa, jolloin huomiota kaipaavien nuorten tilanne voi jäädä huomaamatta. Siksi olisi tärkeää, että kouluihin lisättäisiin ulkopuolelta tulevia nuorisotyön tai sosiaalipalveluiden aikuisia, jotka olisivat juuri niitä nuoria varten, joilla on ongelmia.

Vapaa-ajan mahdollisuudet, nuorisotilat tai nuorille tarkoitettut matalan kynnyksen harrastusmahdollisuudet voivat olla apuna nuoren irtautumiseen huonosta seurasta. Huonosti käyttäytyviin porukoihin ja tässä paneelissa keskusteltuihin jengeihin liittymisen taustalla on usein kuulumattomuuden tunne ja hyväksynnän hakeminen. Tällaisissa porukoissa nuoret usein kokevat saavansa hyväksyntää, jolloin niihin myös jäädään.

Moneen ilmiöön liittyen on havaittavissa polarisaatiota ja niin myös huonovointisuuden suhteen. Ne nuoret, jotka voivat hyvin, voivat entistä paremmin ja ne nuoret, jotka voivat huonosti, voivat entistä huonommin.

Tietoisuuden lisääminen kriisipuhelimista, chateistä tai muista yhteydenottokanavista on tärkeää, koska nuoret ilmaisevat itseään usein paremmin netissä kuin puhelimessa ja kasvokkain, joten tämä mahdollisuus kannattaa tarjota.

Nuorten ideoita arjen toimintaan

Keskustelussa esiin nousseita ideoita käytännön keinoista

Tietoisuuden lisäämistä

- Poliisin tai kokemusasiantuntijoiden vierailut kouluissa.
- Kummioppilaiden kaltainen malli, jossa vähän vanhemmat opiskelijat tms. ”entiset nuoret” tukevat ja ohjaavat ja kertovat kokemuksia.
- Otetaan mukaan somevaikuttajia tai muita sellaisia henkilöitä, joita nuori kunnioittaa.

Vapaa-ajan toimintaa

- Koulun läheisissä tiloissa voisi järjestää ilmaisen ryhmätapaamisen koulun jälkeen (esim. kunnallinen nuorisotyö, järjestöt, vapaaehtoiset).
- Kesäleireillä kivaan tekemiseen voisi yhdistää jotain yleistä asiaa, joka on tärkeää nuorten elämässä ja siinä sivussa puhua myös rikollisuuden ehkäisystä ja seurauksista.
- Nuorille voisi järjestää sellaista tekemistä, jossa on mukana eri henkilöitä esimerkiksi sosiaalityöstä ja poliisista.

Nuorten puntaroiva kansalaispaneeli järjestettiin osana oikeusministeriön [Kansalaispaneelit ministeriöissä -hanketta](#), jonka tavoite oli vakiinnuttaa kansalaispaneelit valtakunnalliseksi osallistumisen menetelmäksi. Hanke oli osa kansallista demokratiaohjelmaa, kansallista lapsistrategiaa sekä valtakunnallista nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaa. Hankkeeseen osallistuivat ja sitä rahoittivat myös sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra. Paneelien käytännön toteutuksesta vastasi Motiva Oy.

